

Preskriptionsregler

Sedan 2004 har Föreningen Samhällets Styvbarn arbetat för upprättelse åt dem som vanvårdades på svenska barnhem och fosterhem. Föreningen utesluter inte att detta kan ske i rättslig form, via domstolar, *i de fall där brotten inte är preskriberade*. Men det är utslutet att man kan driva preskriberade fall i domstol. Detta sägs, om än underförstått, i föreningens programförklaring från 2004:

”Föreningen kan i mån av resurser stödja såväl grupp som enskild i ärenden mot stat, kommun, organisation, institution och myndighet. Föreningen skall verka för att staten på lämpligt sätt möjliggör upprättelse till drabbade i den mån detta inte kan erhållas med hjälp av rättsapparaten.” (<http://www.styvbarn.se/page.php?55>)

När upprättelse inte kan erhållas via domstolarna så beror det på att domstolarna inte kan döma i preskriberade fall. Föreningen har i programförklaringen uttalat att staten i sådana fall måste ikläda sig ansvaret. Detta ansvar följer av att staten hade tillsynsansvaret för hur de omhändertagna barnen hade det på barnhem och i fosterhem.

Vad är preskription?

Preskription innebär att en regel (i lag eller annan bestämmelse) efter en viss tid slutar att gälla. Det finns olika slag av preskription. Preskription i *civilmål* kan handla om att ekonomiska fordringar förfaller efter en viss tid, eller att klander mot ett testamente måste framföras inom en viss tid. Preskription i *brottsmål* handlar om att åtal eller påföljd för brott inte kan utdömas efter en viss tid.

Varför har man preskription?

I lagstiftningen finns inte några skäl angivna till varför man har preskriptionstider. Detta är inget ovanligt. Man brukar inte i lagar ange varför de ser ut som de gör. Skälen för vissa bestämmelser framgår i stället av riksdagsdebatter, utredningar, regeringsförslag och annat material från samhällsdebatten.

Preskriptionstider brukar motiveras med ett antal olika skäl.

1. Osäkerheten ökar med tidsavståndet. Ju längre tid det går, desto svårare är det att vara säker på vad som hänt. Vittnen glömmet eller dör bort, minnen förändras, arkiv gallras, osv. För en domstol skall det stå bortom rimligt tvivel att den anklagade är skyldig. Denna säkerhet blir mindre ju längre tid som gått.

2. Straff skall vara preventiva, dvs. hindra brottslingen att begå brottet igen (individualprevention) och hindra andra från att begå samma brott (allmänprevention). Man kan hävda att effekten av sådan prevention minskar med tiden och kanske inte har någon effekt alls efter en viss tid. Det skulle därför vara slöseri med samhällets resurser att i domstolar åtala oavsett hur lång tid som förflutit.

3. Människor är inte desamma efter kanske 20-25 år. Brottsslingen kan nu vara en laglydig medborgare som inte återfallit i brottslighet. Brottsoffret har kanske lagt händelsen bakom sig. Man kan hävda att det inte tjänar samhället att lagföra efter en viss tid och att man skall låta glömt vara glömt. (Det är detta tänkande som ligger bakom att människor stryks i brottsregistret efter en viss tid.)

Det finns säkert fler argument för preskription, men dessa är de vanligaste.

Mot argumenten för preskription har det ibland hävdats att det ur brottsoffrets perspektiv är stötande att någon kan gå fri från påföljd bara för att en viss tid gått. Andra hävdar att det även ur brottsoffrets perspektiv kan vara bra med preskription (se skäl 3 ovan).

Vad säger Europadomstolen om preskriptionsregler?

Preskriptionsregler finns i de flesta länder, men ser givetvis olika ut beroende på rättstradition och de olika juridiska systemen.

Europadomstolen för mänskliga rättigheter har flera gånger slagit fast att preskriptionstider är lagliga och att de behövs för att garantera rättssäkerhet. I de domar där domstolen yttrar sig om detta, så har de framför allt fäst sig vid det första skälet ovan, dvs. att rättssäkerheten talar för behovet av preskription. Men domstolen har också sagt att en förutsättning är att preskriptionstiderna inte är orimligt korta.

Ett fall rörde de norska krigsbarnen (med tysk far och norsk mor). Dessa hade efter andra världskriget utsatts för vanvård, övergrepp och diskriminering av bl.a. norsk institutionspersonal. När krigsbarnen krävde skadestånd bedömde norska domstolar att preskription hade inträtt allra senast 1985, tjugo år efter att den yngste klagande blivit myndig. I målet *Thiermann och andra mot Norge*, som avgjordes 2007, accepterade Europadomstolen detta argument och kommenterade:

”Domstolen finner inget som antyder att tillämpandet av en tjugoårsgräns medför en godtycklig begränsning av de klagandes rätt att inför de nationella domstolarna föra talan om skadeståndskrav mot staten eller att det finns några andra särskilda skäl som fritar dem från kravet att uttömma inhemska rättsmedel i enlighet med tillämpliga inhemska preskriptionsregler.”

Domstolen avvisade därför krigsbarnens klagomål:

”Härav följer att ansökan måste avvisas enligt artikel 35, paragraferna 1 och 4, i konventionen för underlåtenhet att uttömma inhemska rättsmedel vad avser deras klagomål för konventionsbrott.”

Dessa mål har stor betydelse för alla som vill föra sina klagomål till Europadomstolen. I Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna, artikel 35, paragraf 1, fastslås att ett mål får tas upp först när alla inhemska rättsmedel uttömts. *Det står klart att Europadomstolen tolkar detta så, att man måste ha klagat i sitt hemland innan brotten preskriberades där.*

Vilka är de svenska preskriptionsreglerna?

Preskriptionstider står i relation till straffvärdet på brottet och regleras i Brottbalken (Lag 1962:700), kap. 35, § 1:

35 kap. Om bortfallande av påföljd

1 §. Påföljd må ej ådömas, med mindre den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom

1. två år, om å brottet ej kan följa svårare straff än fängelse i ett år,
2. fem år, om svåraste straffet är högre men icke över fängelse i två år,
3. tio år, om svåraste straffet är högre men icke över fängelse i åtta år,
4. femton år, om svåraste straffet är fängelse på viss tid över åtta år,
5. tjugofem år, om fängelse på livstid kan följa å brottet.

Kan vanvården preskriberas?

Enligt svensk lagstiftning preskriberas förr eller senare alla brott, dvs. brottslingen kan efter en viss tid inte längre åtalas eller åläggas skadeståndsskyldighet. Den längsta preskriptionstiden är 25 år och gäller för brott som kan ge livstids fängelse. Preskriptionstiderna regleras i Brottsbalkens kapitel 35, "Om bortfallande av påföljd" (se ovan).

Detta gäller även vanvården. Man kan visserligen tycka att de övergrepp och de utnyttjanden som belagts i vanvårdutredningen inte borde kunna preskriberas. Men det är i så fall ett moraliskt ställningstagande. Rent juridiskt preskriberas vanvården precis som alla andra brott, och det är preskriptionstiderna som avgör om vanvården kan tas upp i domstol.

Men ibland påstås det ändå att vanvårdsbrotten inte kan preskriberas.

Ett par år efter att Föreningen Samhällets Styvbarn hade börjat sitt arbete för upprättelse åt dem som vanvårdats, så bildades en ny förening (Stulen Barndom) vars syfte var att genom stämningar i domstolar få upprättelse. Det borde stått klart från början att detta inte var en framkomlig väg. I ett rättsamhälle kan inte domstolar behandla preskriberade fall. Denna nya förening begärde 2006 ersättning från Göteborgs kommun, som svarade att det inte går eftersom fallen är preskriberade. Detta kommenterades av Stulen Barndom i radion den 9/11 2006:

"Föreningens talesman och grundare, Peter Lindberg, säger till Sveriges Radio Väst, att föreningen tänker JO-anmäla stadsjuristen, som undertecknat beslutet för hans formulering, att ärendet är preskriberat. Någon sådan preskriptionsregel existerar inte enligt Stulen barndom."

(<http://www.sr.se/vast/nyheter/arkiv.asp?ProgramID=219&Max=2006-11-07&Min=2001-04-12&PeriodStart=2006-11-06&Period=2&Artikel=1027342>)

Men det finns preskriptionsregler, och de är klart formulerade i Brottbalken, kapitel 35.

Ett annat påståendet som man ibland möter är att vanvården inte kan preskriberas, eftersom den är brott mot mänskliga rättigheter, och att man därför kan kräva skadestånd oavsett hur lång tid som gått. Men detta är en felaktig uppfattning.

Det är brott mot mänskliga rättigheter om någons frihet eller privat- och familjeliv har kränkts (av staten eller privatpersoner) *och det saknas möjligheter att få saken prövad i domstol.* Vanvård i form av övergrepp, misshandel, osv., är brott för vilka det finns straffsätser i svensk lagstiftning. Det finns alltså möjlighet att vända sig till domstol. Enligt lagen måste denna möjlighet användas innan brottet preskriberas. Vanvården (övergrepp, utnyttjanden, osv.) är alltså brott, men inte brott mot de mänskliga rättigheterna, eftersom brotten inom preskriptionstiderna kan lagföras i svensk domstol. Det är endast när någon av staten hindras att få saken prövad i domstol som det uppkommer ett brott mot de mänskliga rättigheterna.

Föreställningen att brotten inte kan preskriberas beror ibland på att man blandat samman två slags brott: *å ena sidan* brott mot mänskliga rättigheter, och *å andra sidan* brott mot mänskligheten. *Brott mot mänskligheten* är ett folkrättsbrott, t.ex. etnisk rensning mot någon folkgrupp, och sådana brott är i många länder utan preskriptionstid. Men vanvården är inget folkrättsbrott.

Alltså: Vanvården i form av övergrepp, misshandel, utnyttjande osv., är brott som kan lagföras precis som andra brott, bara man gör det inom preskriptionstiderna. Dessa brott är inte brott mot de mänskliga rättigheterna, eftersom man inte hindras att inom preskriptionstiderna ta upp fallen i domstol.

När preskriberas vanvården?

Preskriptionstiden för vanvård på institution och familjehem är beroende av vad för brott som har begåtts, om det är misshandel, sexuellt utnyttjande, systematiskt bristande omsorg, bristande tillsyn av myndigheter, eller annat.

Vilka fall är då inte preskriberade idag?

Låt oss ta ett fall med ett familjehemsbarn som utsatts för våldtäkt. Våldtäkt mot barn kan ge upp till 10 års fängelse (Brottsbalken, 6 kap.). Preskriptionstiden för brott med ett straffvärde över 8 år (men under livstid) är femton år (Brottsbalken, 35 kap.). Det är alltså 15 års preskriptionstid för våldtäkt mot barn. Eftersom det handlar om barn, så räknas inte preskriptionstiden från när brottet begicks utan istället från när offret (målsäganden) blev myndigt, alltså från 18-årsdagen (Brottsbalken, 35 kap.). Först när offret fyller 33 år inträder preskription.

Detta innebär att fram till 33-årsdagen kan ett f.d. familjehemsbarn polisanmäla att det utsatts för våldtäkt i barndomen. Polis och åklagare är då skyldiga att utreda anmälan.

Vad gäller andra brott som fosterbarn kan ha utsatts för, så blir den tid man har på sig efter myndighetsdagen kortare. Den exakta preskriptionstiden bestäms av hur långt straff som kan utmätas för brottet (se utdraget ur Brottsbalken ovan).

Preskriptionsreglerna innebär att i princip alla brott som begåtts mot nu levande före 1975 torde vara preskriberade.

Men preskriptionsreglerna är inget hinder för att anmäla vanvård. Rättsmyndigheterna (polis och åklagare) är skyldiga att ta emot anmälningar. Däremot kan det hända att de med hänvisning till preskriptionsreglerna väljer att avskriva anmälan eller att inte väcka åtal.

Kan preskriptionstider förlängas?

Man kan förlänga preskriptionstiderna på två sätt: Antingen införa hårdare straff, eller också i lagen skriva in längre preskriptionstid för olika brott.

1. Hårdare straff. Man kan förlänga preskriptionstiden genom att höja straffvärdet, dvs. se till att det stadgas hårdare straff för brottet (t.ex. olika slag av övergrepp). Därmed blir det automatiskt längre preskriptionstid, *men bara för de brott som begås efter att lagändringen trätt i kraft.*

2. Man kan i lagen skriva in längre preskriptionstid för bestämda brott. Detta har inte heller någon retroaktiv verkan, eftersom lagar i Sverige bara undantagsvis har retroaktiv verkan. Ett exempel på detta är den utredning som sett över preskriptionsgränserna för allvarliga brott ("Preskription vid allvarliga brott", Justitiedepartementet Ds 2007:1) och som föreslår att man tar bort preskriptionstiden helt för de allvarligaste brotten: mord, dråp, folkrättsbrott, folkmord, terroristbrott, och försök till sådana brott. Men utredaren föreslår samtidigt att detta inte skall gälla retroaktivt, utan bara för brott som begås efter det att lagen eventuellt träder i kraft.

Går det då alls att förlänga preskriptionstiderna för brott som redan begåtts? Ja det går, men bara undantagsvis och delvis. Om man förlänger preskriptionstiden, så kan man samtidigt besluta att den nya preskriptionstiden skall gälla också för brott som begåtts men inte redan är

preskriberade. Så skedde t.ex. när man 2005 införde bestämmelsen att preskriptionstiden för sexuella övergrepp mot barn skulle räknas från barnets 18-årsdag.

I den utredning som sett över preskriptionstiderna heter det: ”varken legalitetsprincipen, regeringsformen eller Europakonventionen förbjuder att nya bestämmelser om preskription görs tillämpliga på brott som begås innan de nya bestämmelserna träder i kraft under förutsättning att brottet inte redan preskriberats enligt tidigare bestämmelser” (s. 200).

De nya längre preskriptionstiderna kan inte gälla för brott som redan är preskriberade, eftersom *det skulle strida mot Sveriges grundlag och mot den Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter*. (Regeringsformen 2 kap., 10 §; Europakonventionens artikel 7.)

Kan man väcka enskilt åtal i preskriberade fall?

En åklagare skall väcka åtal endast om han eller hon tror att man kan få en fällande dom. När brotten är preskriberade kommer ingen åklagare att väcka sådant allmänt åtal, eftersom det inte går att få en fällande dom när brottet är preskriberat.

När en åklagare inte vill väcka allmänt åtal, så kan en enskild person stämna den skyldige inför domstol i ett så kallat *enskilt åtal*.

Det talas ibland om att man skulle kunna ta upp vanvården från 40-, 50- eller 60-talen i sådana enskilda åtal mot kommuner eller stat. Men inte ens i enskilda åtal kan man kringgå preskriptionstiderna. Det är visserligen inte uteslutet att man skulle kunna få en mindre nogräknad jurist att ta sig an ett sådant fall, men man kommer inte att få rätt i domstolen.

En advokat är skyldig att följa Advokatsamfundets etiska regler. I dessa regler står det:

”Juridiska råd skall vara grundade på erforderlig undersökning av gällande rätt. Uppdrag skall utföras med omsorg, noggrannhet och tillbörlig skyndsamhet samt med beaktande av att klienten eller – för det fall att allmän rättshjälp eller rättskydd föreligger – det allmänna eller försäkringsbolaget inte åsamkas onödiga kostnader.” (”Vägledande regler om god advokatsed”, § 23)

Att driva preskriberade fall bryter mot dessa regler. Det finns också regler i Rättegångsbalken som ålägger jurister att inte driva oskälig talan inför domstol. Att driva preskriberade fall kan hamna under en sådan regel.

Om en jurist driver ett preskriberat fall för en klient, i detta fall den vanvårdade, så kommer detta genast att påpekas av motståndarsidan. I handboken *God advokatsed* talas om detta:

”Om motpartens advokat exempelvis försuttit en frist, t. ex. stämt efter utgången av en preklusionstid, en preskriptionstid eller en klandertid, har advokaten inte någon giltig anledning att hålla inne med sin invändning härom och låta den komma som en "kalldusch" vid inställelsen inför domstolen, utan han bör göra kollegan uppmärksam på förhållandet och bereda denne tillfälle att återkalla sin talan och i godo ersätta uppkomna kostnader. Härigenom gagnar han klientens intresse lika bra som genom att spara invändningen till dess han avger svaromål.” (Holger Wiklund, *God advokatsed*, 1973, s. 595)

Trots detta så går det säkert att finna mindre nogräknade jurister (som inte är advokater), som kan åta sig att driva sådana utsiktslösa fall. Men det är inte för klientens bästa.

Är vanvården är ett ”perdurerande” brott?

Det talas ibland om att man i enskilt åtal skulle kunna stämna kommuner eller stat för vanvården, även i de fall där brotten är preskriberade. Man skulle då hänvisa till att brottens ef-

fekter kvarstår, att brotten så att säga fortgår. Sådana brott kallas *perdurerande brott*, och eftersom de brotten så att säga fortfarande pågår så skulle ingen preskription ha inträtt. *Är detta möjligt?*

Nej, det är knappast möjligt. I en nyligen utgiven bok, *Den underdåniga lydningen* (Uppsala 2007), berättar jägmästaren Birger Hjelm, tidigare ordförande i Samhällets Styvbarn, om hur han försökt få upprättelse gentemot de sociala myndigheter som slog sönder hans familj på 60- och 70-talen. Efter många besvär fick han ut handlingar från Växjö kommun. Han kontaktade en jurist (inte en advokat; Hjelm återger hans namn, men vi kallar honom nedan för NN) som tyckte att detta var ett intressant fall.

“NN har nu tittat närmare på handlingarna och fått del av det nyanlända materialet från kommunen. Enda möjligheten att agera mot kommunen och för dig att få upprättelse är att inleda en skadeståndsprocess mot Växjö kommun. Tanken att driva en skadeståndsprocess mot kommunen hade jag överhuvudtaget inte tänkt på tidigare innan han förde det på tal. Jag dras med i tankegångarna av hans resonemang. På min uttryckliga fråga om svårigheter att stämma kommunen på grund av den långa tidsperioden som passerat och en eventuell preskriptionsinvändning svarar han att skadeverkningarna har gjort sig till känna långt därefter, ja rent av gör sig till känna än idag, ja då skall kommunen inte kunna hävda preskription. Frågeställningen kommer säkert upp men det finns mycket goda möjligheter att komma förbi och argumentera mot en sådan invändning, menar han. Han kommer nu in på ett centralt begrepp i hans kommande argumentation mot kommunen. Han förklarar för mig att det råder så kallade "perdurerande" omständigheter. Begreppet är en juridisk term och betyder ungefär bestående eller fortgående. Hans resonemang går ut på att skadeverkningarna av kommunens felaktiga och försumliga myndighetsutövning inte har upphört då det lett till bland annat irreparabel familjesplittning och genom åren förorsakat mycket psykiskt lidande för både mig och min mor. Kan man bara bevisa kausalitet (orsakssamband) mellan kommunens felaktiga myndighetsutövning och dessa skadeverkningar så föreligger det perdurerande förhållande och då skall, hävdar han bestämt, inte preskription kunna åberopas och hänvisar till olika juridiska teser och doktriner. NN:s resonemang låter övertygande. Han säger sig vara redo att börja agera mot kommunen. Jag anlitar honom alltså som mitt juridiska ombud och i början på år 2002 skriver jag på fullmakt.” (s. 111f.)

Denne jurist inlämnade i juni 2002 för Hjelms räkning ett krav på ekonomisk ersättning från Växjö kommun. Växjö kommun hävdade genom stadsjuristen, kummunstyrelsen och så småningom en extern advokatfirma, att händelserna på 60- och 70-talen är preskriberade. Hjelm och juristen lämnade då in stämningsansökan till Växjö tingsrätt i november 2002. Tingsrätten begärde in parternas yttranden och i juni 2003 kallades till tingsrättsförhandling. På juristen NN:s begäran skjöts förhandlingarna upp till slutet av augusti 2003. Juristen NN och Birger Hjelm träffas i Uppsala i juni 2003 och diskuterar fallet. NN hävdar att det är goda utsikter att komma förbi preskriptionsinvändningen.

Två veckor innan tingsrättsförhandlingarna meddelar NN att han inte kan komma till förhandlingarna i Växjö. Han har istället engagerat ett juridiskt platsombud som skall företräda Hjelm i tingsrätten. Platsombudet är advokat och skadeståndsspecialist. NN skickar ner handlingarna till advokaten i Växjö. Hjelm berättar:

”Två dagar senare ringer NN mig och ger det slutliga bakslaget. Det kontaktade tilltänkta platsombudet tänker inte biträda mig och efter att ha läst NN:s inlagor

och stämningsansökan ser han inga möjligheter att driva målet på grund av preskription. NN säger nu att det går med största sannolikhet inte att komma förbi kommunens preskriptionsinvändning och rekommenderar starkt att jag drar tillbaka stämningsansökan. Jag är tvungen att sätta mig ner.” (s. 140)

Juristen NN förklarar att han inte kommer att åka till rättegången. Vill Hjelm ha rättegång får han åka dit själv, menar NN. Hjelm fortsätter berättelsen:

“Jag ringer till tingsrätten dagen efter, två dagar innan det utsatta datumet, och förklarar min belägenhet och den fruktansvärda situation jag hamnat i. Dom förstar dilemmat och jag får målet uppskjuten ytterligare en månad. Nu tillbringar jag ett par dagar mer eller mindre heltid i telefon och pratar med olika advokater, dokumenterat kunniga på området. Alla säger mer eller mindre samma sak när jag i korthet förklarar omständigheterna. I sak skulle det finnas möjligheter att driva målet om händelserna varit mindre än tio år tillbaka i tiden men nu finns det ingen möjlighet att komma förbi preskriptionsinvändningen. *När jag beskriver NN:s resonemang om fortlöpande skadeverkningar, perdurerande effekter och så vidare är svaret ungefär att det strikt juridiskt bara är nonsens. Det finns inte en domstol som skulle acceptera dessa invändningar mot en preskriptionsinvändning i ett sånt här fall.* [Kunskapsbankens kursiv.]

Jag känner mig grundlurad av NN som fram tills för en vecka sedan under nästan två år varit mitt juridiska ombud. Jag börjar förstå att jag har haft att göra med en jurist vars huvudsakliga drivkraft varit girighet. Han har sett en möjlighet att kamma in några lätta fakturor på relativt stora summor. Han har gett sken av att han behärskar området och veta vad han pratar om och vara beredd att kraftfullt slåss för min sak. När det väl kom till kritan drog han sig ur och lämnade mig i sticket i en mycket utsatt och besvärlig situation. Jag hade nu också en diskussion med en handläggare på advokatsamfundet om hans agerande. Det besked jag fick var att dom har etiska regler om detta. Samfundet skulle om han varit medlem, vilket han inte är, granskat anmälan noggrant. [– – –]

Slutligen anlitar jag en advokat väl bevandrad i skadeståndsrätten. Efter en grundlig genomgång av ärendet så konstaterar vi att det nu bara gäller att rikta in oss på att minimera skadeverkningarna som NN orsakat. Jag ser tyvärr ingen annan utväg än att dra tillbaka stämningsansökan. Min nya advokat är noga att i denna framställan poängtera att detta görs enkom på insikten av att målet inte når framgång på grund av preskription. I sakfrågan är inställningen däremot densamma som tidigare. Kommunen har gjort sig skyldig till allvarliga fel och försumligheter i myndighetsutövningen.” (s. 142f)

Kommunen har genom sin advokat inget att invända mot att Hjelm drar tillbaka sin stämningsansökan. Men de kräver ersättning för rättegångskostnader, närmare 90.000 kronor. Hjelm bestrider genom en ny advokat detta belopp; det är alldeles för högt. Det blir alltså ingen tingsrättsförhandling, men tingsrätten går i december 2003 på Växjö kommuns linje och förpliktigar Hjelm att ersätta kommunen med det begärda beloppet. Efter överklagan till hovrätten sänks beloppet till 50.000.

Man kan inte annat än känna med Birger Hjelm. Han har rätt i sak. Kommunen har på 60- och 70-talen varit gjort sig skyldig till allvarliga fel och varit försumlig i sin myndighetsutövning. Men detta var preskriberat när han gick till domstol. Han hade olyckan att råka ut för en jurist

som drog valsen om ”perdurerande brott” och förespeglade att det skulle gå vägen i domstolen.

Hjelm är inte den ende som råkat ut för mindre nogräknade jurister. Det finns fler tidigare barnhems- och fosterhemsbarn som blivit förespeglade att det skall gå lätt att få rätt i domstolar, trots att brotten är preskriberade.

Finns det då inte perdurerande brott?

Jo, det gör det. Men inte så som det förespeglats av juristen NN och andra.

Ett verkligt exempel på perdurerande brott är olaga frihetsberövande (Brottsbalken, 4 kap. 2 §). Brottet är begånget i och med att offret berövas sin frihet. Därigenom kan någon åtalas för brottet. Men brottet fortsätter att pågå, är ”å färde”, till och med att offret frigges. Brottet avslutas först när frihetsberövandet upphör. För sådana pågående brott börjar inte preskriptionstiden räknas förr än brottet är avslutat.

Det finns inget som talar för att en domstol skulle räkna *effekterna* av vanvården som ett perdurerande brott. Som advokaterna sa till Birger Hjelm, så är det ”nonsens”. Svenska domstolar har t.ex. slagit fast att varken tvegifte eller nedskräpning i naturen är att betrakta som perdurerande brott. (*Rättsfall från hovrätterna* 1994:74; *Nytt juridiskt arkiv* 1992 s. 126; ”Preskription vid allvarliga brott”, s. 44) Och båda dessa brott har ju effekter långt efter händelsen. Perdurerande brott handlar alltså om att själva händelsen pågår.

Hur skall man då göra när vanvård är preskriberad?

I stället för att driva preskriberade fall i domstol, vilket är utsiktslöst och bara kostar en massa pengar, så vill Samhällets Styvbarn nå en överenskommelse med regeringen om *ex gratia*-ersättning. Sådan ersättning fick de tvångssteriliserade 1999 (Lag 1999:332). Sådan ersättning har också de vanvårdade barnhemsbarnen fått i Norge.

Hur en sådan ersättning och överenskommelse skulle kunna se ut har diskuterats på föreningens diskussionsforum på vår webbplats.

Lästips:

För den som vill veta mer hänvisas till hovrättsrådet Petra Lundhs utredning från januari 2007, ”Preskription vid allvarliga brott” (Justitiedepartementet, Ds 2007:1). Den finns på regeringens webbplats:

http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3271&dok_id=GVB41

/BJ